אישים באגרות הראי"ה

הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי

רב וחסיד, מחבר "גנזי נסתרות" (ירושלים תרפ"ד) · שנות חייו אינן ידועות לנו

1 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי היה רב וחסיד, ומחבר הספר "גנזי נסתרות" (ירושלים תרפ"ד). שנות חייו ופרטים נוספים לא מצאנו.

הרב קוק על הרב חיים אלעזר ביחובסקי

בניסן תרס"ח (1908) השיב לו הרב קוק על מכתבו "הכתוב בלבת אש", שבו הציע אמצעים, כמו עזרת הממשלה, נגד הכופרים בארץ ישראל. הרב קוק כתב שבאמצעים אלה אפשר לתקן רק מעט: "הירידה באה לא מפני שלא מיחו רבנן על בתי הכופרים... כ"א מפני שרק מיחו ולא עוד". שורש הכישלון הוא שנזנח האור האלוקי מן הלב והמוח, וכולם עוסקים רק ב"פראסטע פרומקייט", ואפילו החסידות שינתה את טעמה. העיקר הוא להאיר את האור הפנימי, בלימוד החסידות ובסתרי התורה (כרך א', אגרת קלב).

האגרות

כרך א', אגרת קלב: בכ"ב בניסן תרס"ח, מיפו: לא בעזרת הממשלה ובמחאות תלוי הנצחון, אלא בהארת האור האלוקי בלב ובמוח.

"הירידה באה לא מפני שלא מיחו רבנן על בתי הכופרים, המחריבים את אה"ק ברוחניות ובחומריות, כ"א מפני שרק מיחו ולא עוד"

נוסח האגרות – עם ביאור

1 האגרות שבהן נזכר הרב חיים אלעזר ביחובסקי, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה.

הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב ניסן תרס"ח - יפו **נמען:** הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי

הנמען הציע אמצעים כמו עזרת הממשלה נגד הכופרים בארץ. הרב קוק משיב שאלה יתקנו רק מעט. הירידה באה לא מפני שהרבנים לא מחו, אלא מפני שרק מחו ולא עוד. שורש הכישלון הוא זניחת האור האלוקי מן הלב והמוח. כולם עוסקים רק ב'פראסטע פרומקייט' (חרדות פשוטה), ואפילו החסידות שינתה טעמה. העיקר להתאגד להזריח את האור האלוקי, לחזק ישיבות שלומדים בהן עניינים אלוקיים, ולקחת לידינו את ישוב הארץ המעשי, במוסדות של עסקים ואומנויות ולא רק של נדבות. בעניין החלוקה - לא להעניק לפריצים, אבל לא זה יסוד העבודה.

עיקרי הדברים

- זניחת האור האלוקי - שורש הכישלון.
- ביקורת על 'חרדות פשוטה' ועל ירידת החסידות.
- לימוד חסידות וסתרי תורה.
- ישוב הארץ המעשי בידי יראי ה'.
- החלוקה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ב ניסן תרס"ח[4].

שלו[5] וברכה לכבוד הרה"ג[6] המפורסם בתו"י[7] וחסידות מוהר"ח[8] אלעזר הכהן שליט"א[9] ביחאווסקי.

[הרב חיים אלעזר הכהן מביכאוו]

מכתבו היקר, הכתוב בלבת אש נקודת לב ישראל הפנימית, הגיעני. והנה אף שאני מוכן תמיד להיות חבר ליראי ד' לכל אשר יפנו, לחזק קדושת תוה"ק[10] וביחוד פה אה"ק[11], מ"מ[12] הנני מוצא לחובה להעיר את לב העוסקים במלאכת שמים, שישימו את הדעת נר לרגלם, ו"גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות". [ברכות לג: "גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: כי א-ל דעות ה'"] ידע כת"ר[13], שרק חלק אחד קטן מאד יהי'[14] אפשר לדמות לתקן ע"י[15] אותם האמצעים שכבודו חושב, ע"י עזרת הממשלה, אבל העיקר תלוי בענינים יותר עקריים. הירידה באה לא מפני שלא מיחו רבנן על בתי הכופרים, המחריבים את אה"ק ברוחניות ובחומריות, כ"א[16] מפני שרק מיחו ולא עוד. [אלא משום שרק מחו, ולא עשו מעבר לכך]

אם אבא להציע אפילו חלק קטן ממחשבות הלב הישר בזה, ימעטו גוילים. אבל מעט מהרבה אציגה לפני לב טהור שכמותו יב"י[17].

אני רואה, שעיקר מניעת ההצלחה, בכל מה שעושים לחזק את היהדות, ומעמדם של ישראל בכל, הוא מפני שנזנח האור האלקי, נזנח לגמרי מן הלב והמח. הכל פונים עכשו רק לתקן את ה"פראסטע פרומקייט", ["החרדיות הפשוטה" (יידיש): שמירת מצוות בלי עומק פנימי] כאילו יהי' אפשר להחיות את העולם בגוף בלא נשמה. הנני מוכרח לומר לכי[18] שאפילו החסידות, שכל יסוד הוייתה בעולם הי'[19] להאיר את

האור האלקי בעשירות ובזריחה מבהקת בכל לב וכל מח, שנתה את טעמה, [על פי שמואל א כא, יד] והיא הולכת עכשו רק בדרך החרדות הפשוטה, עד שאין בינה ובין המתנגדות מאומה. ע"כ[20] סר אור החסד מתוך הלב, וכל הפנים הנם נזעמים ומלאים דינים תקיפים, קשים ועצובים, ע"כ הכל נופל. כל אלה הדברים המעשיים, שכת"ר[21] חושב, ימצאו מקום, לפעמים יהי' נכון להגן בכח נגד הפסולת היותר גרועה של ע"ר[22], [של ערב רב] אשר התעוררו בימינו, ימי עקבא דמשיחא, [ימי עקבות המשיח (סוטה מט)] אבל לא בזה תלוי הנצחון. העיקר הוא שנתאגד אגודה אחת להזריח את האור האלקי בעולם, בחכמה בתבונה ובדעת, ולחזק ישיבות בחו"ל[23] וביותר באה"ק[24] שיהיו הענינים האלקיים נלמדים בהן בקביעות ובשכל רחב, טהור וצלול, ולקחת תחת ידינו את החלק המעשי של ישוב אה"ק, ליסד מוסדות ולא רק של נדבות עולמיות, כ"א של עסקים ושל אומניות, תחת יד יודעי שם ד' ב"ה ואוהבי שמו באמת. ותיכף כשנרים זה הנס יותש כחה של הרשעה באה"ק, ויתקלס עילאה, [ויתהלל העליון (ארמית, זוהר)] וכל מה שנוסיף פעולות יהי' הענין הולך ומאיר, ורבים מפריצי עמנו ישובו בתשובה, והסיגים הגמורים יודחו ויתבטלו.

ומה שנוגע לחלוקה. [כספי "החלוקה": כספי צדקה שנשלחו מחו"ל לבני היישוב הישן] ודאי מצדנו נעזור כפי היכולת, שלא יותן חלק לכל פריץ ועובר על דת. וכמדומה שעד כה עוד לא הוזז זה היסוד ב"ה. אבל לא ע"ז[25] בנוי הוא יסוד העבודה. הננו סובלים מאותם המואסים בחלוקה יותר ממה שאפשר לסבול מהנזקקים לה. העיקר הוא, שצריך להאיר את האור הפנימי, בין בהרבות לימוד החסידות, בין בכל גנזי סתרי תורה, על דרך העבודה ועל דרך ההשכלה, כדי שיהי'[26] האור האלקי גלוי בעולם, ואז יהי' ידים לכל התיקונים.

מפני טרדתי לא אוכל להאריך כעת. אחתום ברב ברכה, כנה"י[27] ונפש דוש"ת[28] מקודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
5. שלו' - שלום
6. הרה"ג - הרב הגאון
7. בתו"י - בתורה ויראה
8. מוהר"ח - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ח (כגון חיים / חנוך) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. תוה"ק - תורתנו הקדושה
11. אה"ק - ארץ הקודש
12. מ"מ - מכל מקום
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. יהי' - יהיה
15. ע"י - על ידי
16. כ"א - כי אם
17. יב"י - ירבו בישראל

18. לכ' - לכבוד
19. הי' - היה
20. ע"כ - על כן
21. שכת"ר - שכבוד תורתו
22. ע"ר - ערב רב
23. בחו"ל - בחוץ לארץ
24. באה"ק - בארץ הקודש
25. ע"ז - על זה
26. שיהי' - שיהיה
27. כנה"י - כנפשו היקרה
28. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו